[illegible] ఆత్మగౌరవం. లోకం దృష్టిలో ఆత్మాభిమానం ఉన్నా దెప్పుడూ [illegible] బహిర్గతం [illegible] ఆత్మాభిమానం! [illegible] అర్థం [illegible]

[illegible] జరిగింది" [illegible] "[illegible]" [illegible] బాధలైనా [illegible] అహంకారానికి [illegible] కలిగితే సహించలేదు. [illegible] లేదు. [illegible]

[illegible] నా ఆత్మాభిమానం [illegible] అహంకారంగా అభ్యసించిన [illegible] పెంచిన నా [illegible] అర్భకుడి చేతిలో, నా [illegible] వయస్సు [illegible] వాడి చేతిలో [illegible] తింది.

* * *

"[illegible]! ఈ [illegible] వార్త [illegible] కుదిరింది. [illegible] కుదుర్చుకుని [illegible]." ఆనందంగా చెప్పింది పిన్ని.

"[illegible]? !" ఒక్కసారి ఆశ్చర్యంగా, ఆనందంగా చూశాను సుభద్ర వంక. సుభద్ర సిగ్గు పడుతూ [illegible] చూస్తూ [illegible].

"వాళ్ళ [illegible] చెప్పి పంపుతున్నారట! [illegible] బాగా [illegible] వాళ్ళే. అబ్బాయి కూడా చాలా బాగు న్నాడు. బుద్ధి మంతుడు కూడాను. [illegible] చదివాడట. పేరు సుధాకర్" అప్పటివరకూ [illegible] సేను [illegible] వచ్చాను.

"ఎవరూ? సుధాకరా? ఏ సుధాకర్?" ఆత్రంగా అడిగాను. చెప్పింది పిన్ని. అనుకున్నంతా అయింది. వాడా? ఆ సుధాకర్‌గాడా? నా బద్ధ శత్రువు నా చెల్లెల్ని పెళ్ళాడతాడా? వీలేదు. ఆ మాటే గట్టిగా పైకి అనేశాను. "ఏమిటి [illegible]లేదు?" అన్నారు పిన్ని, సుభద్రా ఒక్కసారే.

[illegible] నిట్టూర్పులుగా [illegible] పోస్తాను. 'పిన్నీ! ఈ పెళ్ళి జరగడానికి వీల్లేదు. నా వైరులు ఆ సుధాకర్ గాడిని [illegible] ఇంకెవరిని చేసుకున్నా నా కభ్యం తరం లేదు. నా [illegible] తెలుసా? [illegible] నాటి నుంచి ఇప్పటిదాకా [illegible] ఎదురుకుండా ఉన్న ఎల్లాటి [illegible] నేను వెయ్యలేదు ప్రతి పనిలోను [illegible] నా ఆత్మాభిమానాన్ని దెబ్బ తీయడమే, [illegible] అవమానించడమే [illegible] వచ్చాడు. [illegible] [illegible] ఎఫ్‌కోర్స్! [illegible] [illegible] నా [illegible] ఎప్పటికీ [illegible] ప్రత్యర్థిని నా చెల్లెలి కిచ్చి [illegible] [illegible] శాశ్వతంగా నా [illegible] నెత్తికెక్కించుకుంటానా? వీల్లేదు. [illegible] బ్రహ్మాండమైన సంబంధం

'భరణి'

[illegible]..." సుభద్ర నా [illegible] [illegible] ఈ పెళ్ళి జరిగి తీరుతుంది" అంటూ.

"[illegible] !" గర్జిస్తున్నట్లుంది నా కంఠం. "పిన్నీ! అమ్మా, నాన్నా ఉండి కూడా చిన్నప్పటినించీ నీ ఒడిలోనే పెరిగాను. తోబుట్టువు లున్నా సుభద్రనే నా తోడబుట్టిన సోదరిగా భావించాను. నీకు [illegible] [illegible] పెరిగాను. నా [illegible] నీకు తెలియంది కాదు. ఈ పెళ్ళి జరిగితే మన మధ్య ఉన్న బంధం, బంధుత్వం తెగిపోతాయి." ఆవేశంతో [illegible] అన్నాను.

"ఛ! ఛ! అంతమాట లెందుకురా, బాబూ! నీ [illegible] లేకపోతే ఎలాగ [illegible] లేదు. ఏమే, సుభద్రా?" అంది పిన్ని [illegible] నా [illegible] ఆధారంగా తీసుకొని [illegible] నిర్మించగలిగాను. నిర్భయంగా తల [illegible] సుభద్ర వైపు చూశాను. "క్షమించు అన్నయ్యా! ఈ పెళ్ళి జరిగి తీరుతుంది." అదే సుభద్ర సమాధానం.

* * *

"ఒరే, బాబూ! రాజా!!! [illegible] ఈ పన్నెండేళ్ళలో ఇప్పటికి పది ఉత్తరాలు వచ్చాయి. ఆఖరికి ఆ అబ్బాయి కూడా స్వయంగా రాశాడు. నిన్ను నా కన్న [illegible] పెంచిన పిన్ని ఏడుస్తూ రాసిందిరా!..." అమ్మ ఇంకా ఏదో చెప్పబోతూంది.

"అమ్మా! ఇంతకు ముందు వంద సార్లు చెప్పాను. ఇప్పుడు మాట ఒకటో సారి చెప్తున్నాను. ఈ ఇంట్లోంచి ఒక్కరు ఎవరుగాని కూడా అక్కడికి వెళ్ళ [illegible] ఈ విషయం మీరు మీరు అక్కడ [illegible] తెస్తే దాని పెళ్ళి ముందు నా చావు చూస్తారు." [illegible] అన్నాను. "హా! హారా!!" అంటూ [illegible] మూసుకుంటూ ఏడుస్తూ [illegible] వెళ్ళిపోయింది అమ్మ. సుభద్ర పెళ్ళి సుధాకర్‌తో జరిగిపోయింది.

నా గుండెలు [illegible]. ఏదో తెలియని [illegible] [illegible] నా [illegible] [illegible] [illegible] గెల్చింది. [illegible] రాడపిల్లతో ఒక్కడినే మాగార్ని [illegible] చేస్తూ, ధనిమిత్ర [illegible] చేస్తూ స్నేహితులూ, హితులూ, బంధువులూ ఎవరూ కూడా నా ఆత్మాభిమానాన్ని గాయపరిచే పని చెయ్యలేదు. ఇన్నాళ్ళకి ఒక అర్భకుడు, తన్నితే దమ్మిడీ లేనివాడు నా అంత వాడిని, 'నువ్వెంతరా? నీ లెక్క మిటి?' అని నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తించే ఆ పొగరుబోతు నా ఇంటి ఆడపడుచుని పెళ్ళాడి జీవితంలో మొట్టమొదటిసారి నాకు అపజయాన్ని రుచి చూపించాడు.

"సుధాకర్ జైడ్! సార్ట్స్ ఇమ్మీడి యెట్లీ!" టెలిగ్రాం చదివి నిర్ఘాంత పోయాను. "పిండా పన్నెండేళ్ళు కాలేదు పెళ్ళయి. అప్పుడే నా చెల్లెలికి వైధవ్యమా? !" నా ప్రియమైన చెల్లెలు. చిన్నప్పటి నుంచీ నాతో కలిసి, మెలిసి "అన్నయ్యా, అన్నయ్యా" అంటూ ఆడి పాడిన చిన్నారి చెల్లెలు దీనవదనంతో నా కంటి ముందు కదిలింది.

'త్వరగా వెళ్ళు! ఏ దిక్కూ మొక్కూ లేక అక్కడ ఏం అవస్థ పడుతోందో నీ చెల్లెలు!' అంతరాత్మ ప్రబోధించింది.

"వెళ్ళను. నా మాట కాదని ఆ గర్విష్ఠిని కట్టుకొని నన్నవమానించి నందుకు తగిన శాస్తి జరిగింది." అహంకారం వికృతంగా నవ్వింది. 'నువ్వు మనిషివా? రాక్ష...' అంతరాత్మ మాటలు ఆ నవ్వులో వినిపించలేదు నాకు.

పిన్నకూడదని నిశ్చయించుకున్న నా మీద నలువైపుల నుంచీ దాడి ప్రారంభ మైంది.

"ఏమండీ! పన్నెండేళ్ళుగా పోగిస్తూనే ఉన్నారుగా మీ ఎట్టుదల! మిమ్మల్ని కన్న తల్లిలా పెంచిన పిన్ని గారు మీ పేరే పలవరిస్తూ మరణించిన నాడు కూడా వెళ్ళలేదు. మీ అమ్మగార్ని కూడా వెళ్ళనివ్వలేదు. వీండా ముగ్గురు పిల్ల లేవు. ఏ పిల్లాడికీ పదేళ్ళు దాటలేదు. ఆడది, ఒంటరిగా ఉంది. ఇరువైపులా మీరు తప్ప మరో మగ దిక్కు లేదు. సిగ్గు విడిచి ఏడుస్తూ—'అన్నయ్యా! మువ్వే దిక్కురా!' అని రాసినా వెళ్ళకుండా ఉంటారా? ఇది ఆత్మాభిమానం కాదండీ? రాక్షసత్వం" అని భార్యామణి...

"ఒరే, బాబూ! ఒక్కగా నొక్క కొడుకువనే ప్రేమతో నువ్వేలా అడ మంటే అలా ఆడాం. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఎలాగా [illegible]. [illegible] ఇప్పుడే బయలుదేరి [illegible] [illegible] పోతే [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]' అని [illegible]...

"ఏమిటి, [illegible], [illegible] [illegible] ఇంత మంచివారు,ఎవరె న్నాతం కష్టంలో ఉన్నా సహించలేని కరుణామూర్తులు ఆ అభాగ్యుల మీద దయ చూపించలేరా?" అని వరిచయమున్నలూ తలొక్కప్రా దాడి చేశారు. లోకానికి లొంగి బయలు దేరాను. అయితే, ఆ విషయం అంతరాత్మ ముందు ఒప్పుకోవడానికి చిన్నతన మని పించి, "నా ప్రత్యర్థి భార్యా బిడ్డలకి వాడి చావు తర్వాత నేనే దిక్కయ్యాను. వ ద్దేదిరించి వెళ్ళిన వాళ్ళు చచ్చినట్టు నా కాళ్ళే పట్టుకున్నారు. అంటే, సుధా కర్ని నేను గెలిచినట్లే కదా? అందుకే [illegible] వెళ్తున్నాను గాని, లోకానికి భయపడి కాదు" అని అంతరాత్మకు అతకని సమా ధానం చెప్పి నోరు నొక్కి బయలు దేరాను.

* * *

లోపలికి అడుగు పెట్టబోతున్న నేను ఎవరి ఎవాటల్లోనో నా పేరు దొర్ల టంతో బయటే ఆగిపోయాను.

"నువ్వు దిక్కులేని దాని వెందు కవుతావమ్మా! ఇంచితానం పూరిస్థి పించిన కొండంత అన్నయ్య అండ ఉంది. మువ్వు అతని పట్ల ఎంత నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తించినా, అదంతా మరిచిపోయి అండ సమయంలో వచ్చాడు. నీ పిల్లలు అదృష్ట వంతులు కాబట్టి ఇంత దుఃఖంలోనూ దేవుడి లాంటి మా అయ్య ఆశ్రయం లభించింది..." నా అహంకారం దెబ్బ తిన్న పిట్టలా గిజగిజలాడింది. సిగ్గు తో ముడుచుకుపోయింది. ఇలాటి సమయా ల్లోనే అంతరాత్మ తన ఆధిక్యాన్ని [illegible] కొని ఎప్పు హింసిస్తుంది.

'కరుణామయుడివి కదూ! దేవుడు లాంటి వాడివి. ఆమె చేసేందంతా మరిచి పోయి ఆదరంతో పరుగెత్తి వచ్చావు. అవునా? అబ్బాహా!' అంతరాత్మ హేళన భరించలేకపోయాను.

కోపంతో ఎదురుపడి, "నువ్వెంతరా?" అంటే "నువ్వెంత?" అని యుద్ధానికి దిగే వాడి మాటల కన్నా, తన నెప్పుడూ జన్మలో చేసి ఎరగని మంచి పనులన్నీ

తనకి అంటుగట్టి మహా సీమజ్జైన తనని దేవుడితో పోలుస్తూ అన్న మంచి మాటలే కఠిన హృదయాన్ని తూట్లు చేస్తాయి. ఆత్మవంచనతో బ్రతికే అతడు ఆ సమయంలో నిలదీసే ఆత్మకు జవాబు చెప్పలేక సిగ్గుతో చితికిపోతాడు.

* * *

"అన్నయ్యా! ఈ చిట్టిబాబుని నీ చేతుల్లో పెడుతున్నాను. విండా పదేళ్ళు లేవు గాని, వీడివల్ల చాలా మంది ఓడిపోయారు. మహా మొండి, బద్ధకస్తుడూను. మాష్టార్ల దయవల్ల అయిదో క్లాసు దాకా దేకాడుగాని, పొట్ట కోస్తే అక్షరం ముక్క లేదు. వీడికి చదువు చెపుతామని వచ్చిన ఎందరో మాష్టర్లు చేతగాక ఒక నమస్కారం పెట్టి తప్పుకున్నారు. మీ బావ కూడా విన్నాళ్లో ప్రయత్నించి ప్రయత్నించి, కొట్టి కొట్టి విసిగిపోయారు. వాడు దెబ్బలతో బండబారాడేగాని, ఏం బాగు పడలేదు. విసిగిపోయి వదిలేశారు మీ బావగారు. నీ చేతుల్లో పెడితే బాగు పడతాడని నా నమ్మకం" అంది ఒక రోజు సుభద్ర.

నాకు చిన్న గర్వం కలిగింది. ఎందరికో చేతగాక వదిలేసిన పని నా వల్ల అవుతుందని గ్రహించగలిగింది సుభద్ర. నాకు పట్టుదల కూడా వచ్చింది, చిట్టిబాబుని బాగుచెయ్యాలని. ఎందుకంటే, అది నా జన్మ శత్రువు చేతగాక వదిలేసిన పని. అది నేను సాధించగలిగితే మరోసారి ఓడ్పిన సుధాకర్ని సాధించినట్టే.

"ఒక చిన్న గుంటణ్ణి బాగుచెయ్యడం ఒక పెద్ద పనా? జీతం పుచ్చుకుని పనిచేసే వాళ్ళు కాబట్టే శ్రద్ధగా పని చెయ్యక ప్రైవేటు మాష్టర్లకి చేతకాలేదు. ఇక నీ మొగుడి సంగతంటావా? వాడికే పని చేతనయింది గనక? ఒట్టి చవట వెధవ!" కసిగా అన్నాను. సుభద్ర వదనం మ్లానమైంది. ఆమెను తీసుకు వచ్చిన దగ్గరినించీ ప్రతి రోజూ ఏదో సందర్భంలో సుధాకర్ ప్రసక్తి రావడమూ, అతన్ని హీనంగా మాటలనడమూ, సుభద్ర బాధపడటంతో అసందించడమూ జరుగుతూనే ఉంది. కాని, సుభద్ర తను బాధ పడుతున్న విషయాన్ని నాకు తెలియకుండా ఉంచాలని ప్రయత్నించేది. నాకు తెలిస్తే నాకు తప్పని విషయం జరిగినట్లు సిగ్గుపడేది.

సుభద్ర దృష్టిలో నేను మహోన్నతుణ్ణి. చేసిన కీడు మరిచి ఆపత్సమయంలో ఆదుకున్న ధర్మాత్ముణ్ణి. ఏ పరిస్థితులలోనూ తనవల్లా, తన పిల్లల వల్లా నాకు నచ్చని పని జరగకూడదు. ఇదే పాఠం రోజూ పిల్లలకి నేర్పేది.

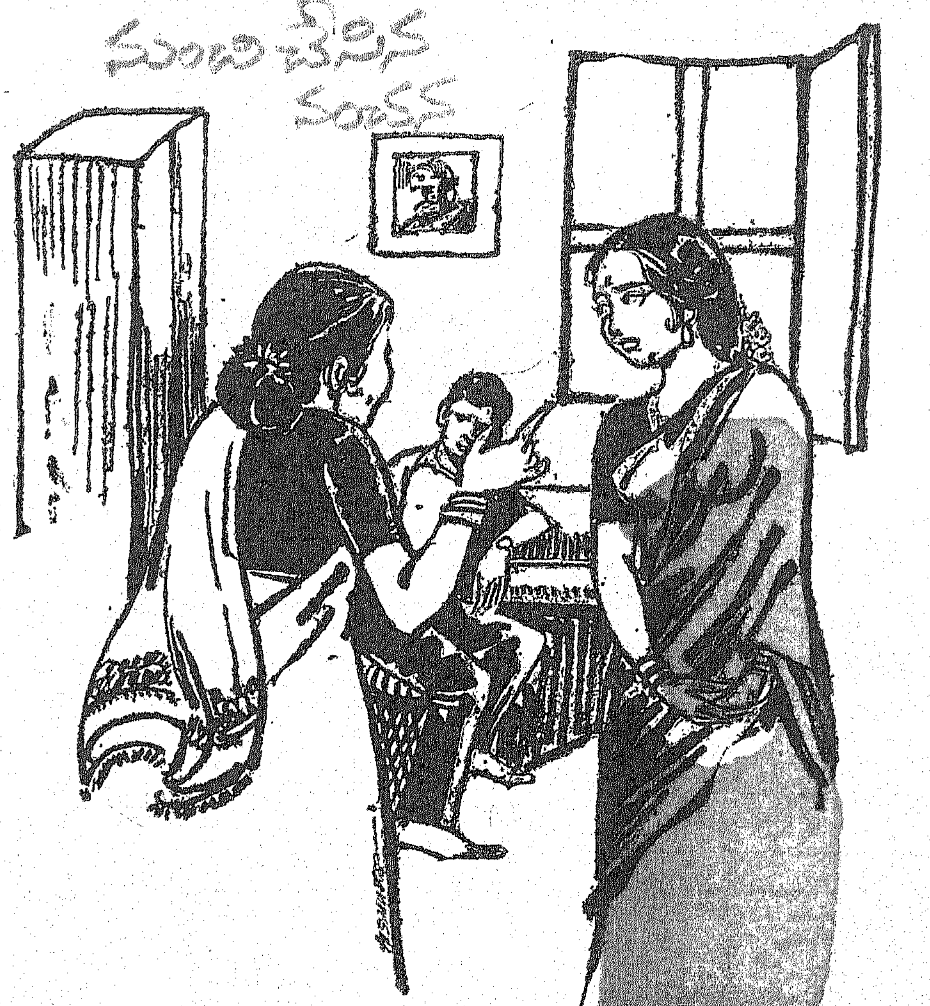

వాళ్ళకి ఆ పాఠం బాగా పట్టింది. "మామయ్య దేవుడు! ఆయన ఎలా చెబితే అలా చెయ్యాలి. కనుసన్నలలో మెలగాలి. కల్లో కూడా ఆయన్ని ఎదిరించకూడదు. ఆయన తిట్టినా, కొట్టినా విడవనేనా విడవకూడదు." ఇదీ సుభద్ర పిల్లలకు నేర్పిన పాఠం. నా పట్ల గల భయమూ, భక్తీ, గౌరవమూ అనే సంకెళ్ళతోనే పెరిగారు ఆమె పిల్లలు.

చిట్టిబాబుని బాగుచేసే బాధ్యతని తీసుకొని, దానిమీద ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ చూపించడం మొదలు పెట్టాను. వాడిని పక్కన కూర్చోపెట్టుకొని, చాకలెట్ ఇచ్చి, "చూడు, బాబూ! మీ నాన్న చచ్చిపోయాడు గదా? నేనూ, అమ్మమ్మా, తాతయ్యా కూడా కొన్నాళ్ళకి చచ్చిపోతాం. మరి అప్పుడు మీ అమ్మకి తిండెవరు పెడతారు? నువ్వే సంపాదించి పెట్టాలి గదా? మరి డబ్బు సంపాదించాలంటే చదువుకోవాలి" అని బుజ్జగించి, పాఠం మొదలు పెట్టేవాడిని. వాడు మహా భక్తి శ్రద్ధలతో నేను చెప్పే ప్రతి అక్షరమూ వినేవాడు. కాని, తిరిగి అడిగితే వాడి బుర్ర ఖాళీ.

ఏడాది తిరిగే సరికి పన్నెండేళ్ళ పిల్ల వాడి ముందు నా పట్టుదల పనికి రాకుండా పోయింది. ఈ ఏడాదిలో ఒక్కసారి కూడా వాడిమీద దండో పాయాన్ని ప్రయోగించలేదు. ఎక్కడలేని ఓపికా తెచ్చుకొని, సామదానోపాయాల వల్ల సాధిద్దామనుకున్నాను. నాకున్న తెలివితేటల్ని, శ్రద్ధనీ, సహనాన్ని ఆ ఏడాది మొత్తంలో పన్నెండేళ్ళ పిల్లవాడైన చిట్టిబాబుకి విద్య ఒంటబట్టేటట్లు చెయ్యడంలో హారతి కర్పూరంలా కరిగించాను. ఫలితం శూన్యం. ఈ ఏడాది లోనే నేను వాడికి నేర్ప ప్రయత్నించిన అక్షరాలూ, ఎక్కాలూ, లెక్కలూ బహుశా మా గోడలకీ, ఫర్నిచర్‌కీ వచ్చేసి ఉంటాయి.

క్రమంగా వాడిమీద నాకు విసుగు కలగసాగింది. విసుగు పెరిగి ఒక వింత భావం నాలో పుట్టసాగింది. 'తప్పు! అలాంటి భావాన్ని పెరగనివ్వకు. దేవుడి లాగా, ఉత్తమ మానవుడి లాగా ఎంత బడుతున్న నువ్వు రాక్షసుడివై పోతావు.' ఆత్మ రోజూ ఘోషిస్తూనే ఉంది. కాని, ఆత్మవంచన నా అహంకారానికి ఉగ్గు పాలతో పెట్టిన విద్య.

నేను తల ఎత్తి చిట్టిబాబు కేసి చూసినప్పుడల్లా ఎంతో భయభక్తులతో 'నా బుర్రలోకి ఎక్కడం లేదు. ఎలాగ?' అని ప్రాధేయపూర్వకంగా చూసే ఆ కన్నుల్లో ఒక వింత భావం పొడగట్టటం ప్రారంభించింది.

'చూశావా? నువ్వు నన్ను గెలవాలని ఎప్పుడు చూసినా చిత్తుగా ఓడిపోతూనే ఉంటావు. నేను చచ్చికూడా నిన్ను ఛాలెంజ్ చేస్తున్నాను. నా కొడుకు రూపంతో సవాల్ చేస్తున్నాను. చేత

నయితే ఓడించు!' అంటూ వేళాకోళం చేస్తున్న సుధాకర్ రూపం వాడి కళ్లలో కనిపించేది. 'నేర్చుకోగలిగికూడా, కేవలం నన్ను సాధించడానికి వాడలా చేతగాని వాడిలా నటిస్తున్నాడేమో?' అనే అనుమానం ప్రవేశించింది మనసులో. అది పెనుభూతమైంది. ఇప్పుడు నా కంటికి వాడు పన్నెండేళ్ల చిట్టిబాబులా కనిపించటం లేదు. 'నువ్వెంత? నీ సమర్థతెంత? నా నా తెంత?' అని నా అహంకారాన్ని సవాల్ చేస్తున్న సుధాకర్ లాగానే కనిపించసాగాడు. ఏమయినా నేను మరోసారి చచ్చిన సుధాకర్ చేతిలో ఓడిపోతున్నాను అనే భావన నాలో ఉక్రోషాన్ని కలిగించింది. ఆ విధంగా నడిపడుతున్న దాటిబోతున్న నాకు బొడ్డూడని పసివాడు బద్ధశత్రువైనాడు.

* * *

ఆ నాటినుండీ చిట్టిబాబు ప్రహ్లాదుడు కాకపోయినా, నేను మాత్రం హిరణ్యకశిపుడినయ్యాను. ఆ పిచ్చుకమీద బ్రహ్మాస్త్రంగా దండోపాయాన్ని ప్రయోగించడం మొదలుపెట్టాను. అయితే, అది వాడు చదువుకోవాలనీ, బాగుపడి ప్రయోజకుడవ్వాలనీ కాదు. ఆ ఇచ్ఛ ఎప్పుడో పోయింది. వాడు నా శత్రువు. నా చేతికి అందుబాటులో ఉన్నాడు. అంతే! వాడు కంటికి కనిపిస్తే చాలు—— "వెధవాయ్! పంది! ! పోతూ! ! అడ్డగాడిదా!" లాంటి పదాలే శరణ్యమయ్యాయి వాడిని పిలవడానికి. ప్రతి రోజూ ఏదో వంక పెట్టి గొడ్డును బాదినట్టు బాదేవాడిని.

"అమ్మాయ్! నేను చెప్పేదాకా వీడికి పచ్చి మంచినీళ్ళుకూడా ఇవ్వకు. తెలిసిందా?" అని శాసించి రెండు మూడు రోజుల దాకా మాట్లాడే వాడిని కాదు. నా శాసనాన్ని ధిక్కరిస్తే కలిగే అనర్థం సుభద్రకు బాగా తెలుసు.

మనిషి ఎన్ని ఘోరకృత్యాలు చేసినా, ఎందరి కళ్లు కప్పినా అనుక్షణం వెంటాడుతూ, అతను చేసే ప్రతి పనికీ సంజాయిషీ కోరుతూ లోపలి నుంచి పొడిచే అంతరాత్మను తప్పించుకోవడం సాధ్యం కాదు. అందుకే ప్రతి వాడు తను చేసే ప్రతి పనినీ తనను తానే సమర్థించుకుని, తృప్తిపడి ఆత్మవంచన చేసుకుంటాడు.

ఇక్కడ నాకూ అదే పరిస్థితి ఎదురైంది. అకారణంగా చిట్టిబాబుని హింసిస్తూంటే సంజాయిషీ కోరుతూ నిలదీసేది అంతరాత్మ. అప్పుడు వాలుకుర్చీలో కూర్చుని, "అర్ధాంతరంగా మా అయ్య హరీమన్నాడు! దిక్కూ మొక్కూ లేకుండా పడి ఉన్న మిమ్మల్ని ఎందుకు తీసుకు వచ్చాననుకుంటావ్? మీ రేదో తప్పి నా తల కెత్తుతారని కాదు. రెండు అక్షరమ్ముక్కలు నేర్పిస్తే ముష్టెత్తుకోకుండా ఎక్కడేనా బ్రతికి బట్ట కడతారని. నిన్నూ, నీ అమ్మనీ కలకాలం పోషిస్తూ కూర్చుందుకు నేను శాశ్వతంగా ఉంటాననుకోకు. నిన్నిప్పుడు హింసిస్తున్నానంటే నీ మీద కక్ష కొద్దీ కాదు; నువ్వంటే కిట్టకా కాదు, (ఈ మాటలు నా అంతరాత్మ ఏలాగా నమ్మదు), బొత్తిగా పాడయిపోతున్నావే అన్న బాధతో, నిన్నీ సలంగా నెత్తిన రూపాయి పెట్టి బజార్లో అమ్మజూపినా కానీకికూడా ఎవడూ కొనడు. నీకు కప్పులు కడిగే ఉద్యోగంకూడా రాదు. నువ్వు ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. నీ జన్మలో గట్టెక్కలేవు (ఇవి నేను వాడి భవిష్యత్తు గురించి చెపుతున్న మాటలు కావనీ, వాడి బ్రతుకు ఆ విధంగా కావడమే నా కానందమనీ నా అంతరాత్మ చేత మరిపింపజేయడం నా తరం కాదు). అందుకేరా, అడ్డగాడిదా, రెండక్షరమ్ముక్కలు నేర్చుకొమ్మని మొత్తుకుంటున్నాను. నేను నిన్ను హింసించడం కనిపిస్తుందే గాని, నా బాధ ఎవడికి తెలుస్తుంది? . . ." కంఠశోష వచ్చే వరకూ అలా అరిచేవాడిని.

"నీ వల్ల దేవుడు లాంటి మామయ్యకు శాంతి లేకుండా పోయింది. నువ్వు చచ్చినా పీడా పోయేది." నన్నగా ఏడుస్తూ సుభద్ర మరోసారి వాడిని చావబాదేది. వాడు దీనంగా, నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తూంటే నాకు మహానందం కలిగేది. 'చూశావా, సుధాకర్, నాతో పంతం పట్టి నీ కొడుకెలా సుఖపడుతున్నాడో?' అనుకునేవాడిని.

రాను రాను చిట్టిబాబు పట్ల నాకు అసహ్యం, నిర్లక్ష్యం పెరిగిపోయాయి. వాడిని కొట్టడంకూడా మానేశాను. వాడెలా ఉన్నాడో, ఉన్నాడో పోయాడో కూడా కనుక్కోవడం మానేశాను. ఒకసారి వాడికి టైఫాయిడ్ వచ్చింది. సుభద్ర ఆ విషయాన్ని నాతో చెప్పలేక చెప్పింది. "చావనీ వెధవని! చస్తే పోయేది ఖర్చం మిగులు" అంటూ లేచిపోయాను. ఏ వైద్యం జరగలేదు. మూన్నాళ్ళు రోజుల తరవాత మృత్యుముఖం నుండి బయటపడ్డాడు. ఇన్నాళ్ళూ నేను వాడి ముఖం కూడా చూడలేదు.

ఇంత చేసినా చిట్టిబాబుకి నా పట్ల భక్తిగౌరవాలు ఏమాత్రం తగ్గలేదు. ఎప్పుడూ నాకు నచ్చే పనేదో చేసి, నన్ను సంతోషపరచాలని చూసేవాడు.

"మామయ్యా! కాళ్లు పట్టమన్నారా!" అంటూ దగ్గర చేరబోయేవాణ్ణి—— "చదువూ సంధ్యా లేదు గాని, కాళ్లు పడతాట్ట! కాళ్లు. పందివెధవ!!"

అంటూ కాలితో గట్టిగా పొట్టలో తన్నేవాడిని. వాడు నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తూ పోయి, ఏదో పుస్తకం ముందు వేసుకుని కూర్చునేవాడు. వాడెప్పుడైనా చేతిలో పుస్తకంతో కనిపిస్తే, "ఒరేయ్, పోతూ! నీకు చదువేమిట్రా! అసలు నీకు చదువు వస్తుందనే?! ఇదుగో, అమ్మాయ్! సుభద్రా! నేను చెప్తున్నాను, చూడు. వీడు ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. పాసయితే ఏ పనిహైనా సరే, నా మీసం గొరిగించుకుంటాను. పంది చదువేమిటి? పంది బురద మెచ్చు. . ." అంటూ అప్పుడే జ్ఞానం వస్తున్న వాడి హృదయాన్ని పిలియనంత గాయపరిచేవాణ్ని.

ఎన్నో అనాథ శరణాలయాలకి విరాళా లిస్తూ, ఎక్కడ ఎవరికి బాధ కలిగినా సంతాప సభలు పెట్టి సంతాపం వెలిబుచ్చుతూ, ఇంటా బయటా మూర్తీభవించిన మంచితనం', 'దేవుడు లాంటి మనిషి' అనిపించుకుంటున్న నేను కేవలం నా అహంకారాన్ని దెబ్బ తీసిన సుధాకర్ కొడుకు అనే కక్షతో చిట్టిబాబు పట్ల మాత్రం రాక్షసుడిలాగా ఉండిపోయాను.

"మామయ్యా! మా క్లాసంతటికీ ఫస్టొచ్చాను. మా మాస్టారు మెచ్చుకొని నాకి పది రూపాయలుకూడా ఇచ్చారు." ఆనందంగా, నెమ్మదిగా చెప్పాడు చిట్టిబాబు. వాడి వెనకాలే ఆనందంగా చూస్తూ నిలుచుంది సుభద్ర. నాకు వాళ్ళ ఆనందం చిరాకెత్తించింది. పెద్దగా, వికృతంగా నవ్వాను. "ఓరి, దరిద్రుడా! నీ అని మొహానికి ఫస్టొకటి! నా బంధువువని, నా పీకలమీద ఎక్కినందుకు నా పరువు కోసం మాస్టారికి లంచం పెట్టి 'సున్నా' మార్కులొచ్చిన నీకు ఈ మార్కులు వేయించాను— తెలుసా? (ఇది శుద్ధ అబద్ధం.) లేకపోతే నీ గాడిద మొహానికి ఫస్టు క్లాసొకటి తక్కువ! ఫస్టుక్లాసు! ఛా!" ఈసడింపుగా అంటూ ఒక్క తోపు తోశాను వాడిని. తల్లీ, కొడుకుల ముఖాలు చిన్నబోయాయి. ఆనందం అంతరించింది. వాళ్ళ మ్లానవదనాలు నా మనస్సు కానందం చేకూర్చాయి.

* * *

భోజనం చేసి వచ్చి, పడక కుర్చీలో విశ్రాంతిగా కూర్చున్నాను. స్టూల్‌మీద పేపరు తీసుకుని చూస్తున్నాను. లోపలి పేజీల్లో ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. ఫలితాలు కనిపించాయి. మా చిట్టిబాబు నంబరు గుర్తు కొచ్చింది. నా కళ్ళు ఆత్రంగా వెదికాయి. ఆ ఆత్రత ఎందుకో నాకు బాగా తెలుసు. అమ్మయ్య! నంబరు కనిపించలేదు. పేపరు గిరవాటు పెట్టాను. తృప్తిగా, గర్వంగా శ్వాస వదిలాను. అప్రయత్నంగా నా చెయ్యి మీసం మీదకు పోయింది. 'చూశావా, సుధాకర్, బాగా చూడు. నాతో ఛాలెంజి ఫలితం" స్వగతం చెప్పుకున్నాను.

నా కళ్ళముందు ఏడుస్తూ నిలుచున్న చిట్టిబాబూ, సుభద్రా కదిలారు. నా మనస్సు తనలో తను అనుకుంటున్నట్టుగా "అరెరే! ఈ భ్రష్టుడు ఈ పరీక్షనా ఎక్కకపోతే ఎలా బ్రతుకుతాడు? వాళ్ళ అమ్మ ఎంత ఏడుస్తుందో, ఏమో? ఒక్క మనిషికి ఎంత సహాయం చేసినా. . ." అని అనుకోబోయింది అలవాటుగా. ఈ సారి అంతరాత్మ వంచనకి లొంగలేదు. ఎదురు తిరిగింది.

'ఛీ! నోర్ముయ్! అనుక్షణం ఆత్మ వంచన చేసుకుంటూ కుళ్ళి బ్రతుకు బ్రతికే నీ లాంటి ఘరానా పెద్దమనుష్యులకీ, ఒళ్ళంతా రోగాలతో కుళ్ళిపోయినా పైవేషంతో విటుల నాహ్వానించే వేశ్యకీ తేడా ఏం లేదు! ఇంకా అదే కాస్త నయం. తన పొట్ట పోసుకోవడానికి ఆ బురద కుంటలో బ్రతుకుతోంది. కాని, ఏ అవసరం లేకపోయినా ఆ బురదకుంటలో దొర్లే నువ్వు పందివి.' ఆత్మ ఘోషిస్తోంది. ఆ తిట్లూ, శాపనార్థాలూ మనసుపై పని చేశాయి. అహంకారం తోక ముడిచింది. ఏ మూలో చిన్న పశ్చాత్తాపాగ్ని లేచింది. 'నేను చిట్టిబాబుకి సహాయం చేశానా?' అనుకుంటున్నాను.

ఇంతలో "మామయ్యా!" అన్న పిలుపు నెమ్మదిగా వినిపించింది.

తల ఎత్తి చూశాను. ఎదురుగా చిట్టిబాబు ఎప్పటిలా తల కిందికి దించుకుని, బెదురు కళ్ళతో నా వైపు చూస్తున్నాడు. పశ్చాత్తాపాగ్నిలో నెమ్మదిగా కరుగుతున్న మనస్సుకు వాడి ముఖం, ఆ నిలుచున్న తీరు చాలా జాలి కలిగించాయి. నా కంఠంలో మార్దవం తొంగిచూసింది. "ఏం, బాబూ!" అన్నాను. నేను అలా పలకరించిన మరుక్షణం వాడి కళ్ళలో ఆశ్చర్యం విస్మయం తొంగి చూసింది.

"ఏం లేదు, మామయ్యా! ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. లో నేను స్టేట్ ఫస్ట్ వచ్చాను" అన్నాడు నవ్వుతూ.

అంతే! ఆ ఒక్క క్షణం చాలు! ఆ ఒక్క మాట చాలు. పశ్చాత్తాపం మాటున పొగను దింపి పవళించబోతున్న అహంకారం తోక తొక్కిన తాచులా బుస్సుని పడగ విప్పి లేచింది. విషవాయువులు వెలిగక్కింది. రాజుకోబోతున్న మంచి ఆదిలోనే ఆరిపోయింది. కళ్ళలోకి అహంకారం, వెటకారం పోటీపడుతూ వచ్చాయి. "ఓహ్హోహ్హో . . ఓహ్హోహ్హో!" వికృతమైన నవ్వుతో ఇల్లంతా ప్రతిధ్వనించింది. అంత వికృతంగా నే నెప్పుడూ నవ్వలేదు. చిట్టిబాబు భయంతో ఒక అడుగు వెనక్కు వేశాడు.

"ఒరేయ్! అడ్డగాడిదా! నీకు ఒకందుకు థాంక్స్ చెప్పాలిరా! చాలా రోజులించి ఎన్ని పత్రికలు చూసినా ఇంత మంచి జోకు నా కెక్కడా కనిపించలేదు. రియల్లీ ఎ వెరీ గుడ్ జోక్! పొద్దున్నే మంచి ఆనందాన్ని కలిగించావు. ఇందు! ఈ రూపాయి తీసుకుని సినిమాకి వెళ్ళు" అన్నాను నెమ్మదిగా, ఎకసెక్కంగా నవ్వుతూ.

చిట్టిబాబు భయపడుతూనే నెమ్మదిగా అన్నాడు: "క్షమించండి, మామయ్యా! నేను చెప్పిన మాట అబద్ధం కాదు."

వాడి కంఠంలోని నిజాయితీ ఈ సారి నాకు అనుమానం కలిగించింది. ఆతృతతో పేపరు అందుకున్నాను. ఆ పేజీ ఉత్సుకతతో తిరగవేసి చూశాను. నిజం! నిజమే!! నా కళ్ళు నమ్మలేదు!!! చిట్టిబాబు నంబరు మెరిట్ లిస్టులో ఉంది!!

స్థాణువైపోయాను. నా కళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. ఎదురుగా ఉన్న ప్రతి వస్తువుతోనూ గిర్రున తిరుగుతూ సుధాకర్ కనిపిస్తున్నాడు. వికృతంగా నవ్వుతున్నాడు. నా అహంకారం గిలగిల తన్నుకుంటూంది. నా నమ్మకాలు కూలిపోతున్నాయి. చాలా వింత స్థితిలో ఉన్న నేను చిట్టిబాబు నా కాళ్ళకి తల ఆనించి నమస్కారం చెయ్యడంతో ఈ లోకంలో వచ్చాను. ఏమిటి చిట్టిబాబు చేసింది? నా కెందుకు నమస్కరించాడు? ఏమో? నా బుర్ర మొద్దుబారిపోయింది. నెమ్మదిగా చిట్టిబాబు మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. వాడి ముఖంలో భయభక్తులు తాండవిస్తున్నాయి. వినయంగా చేతులు

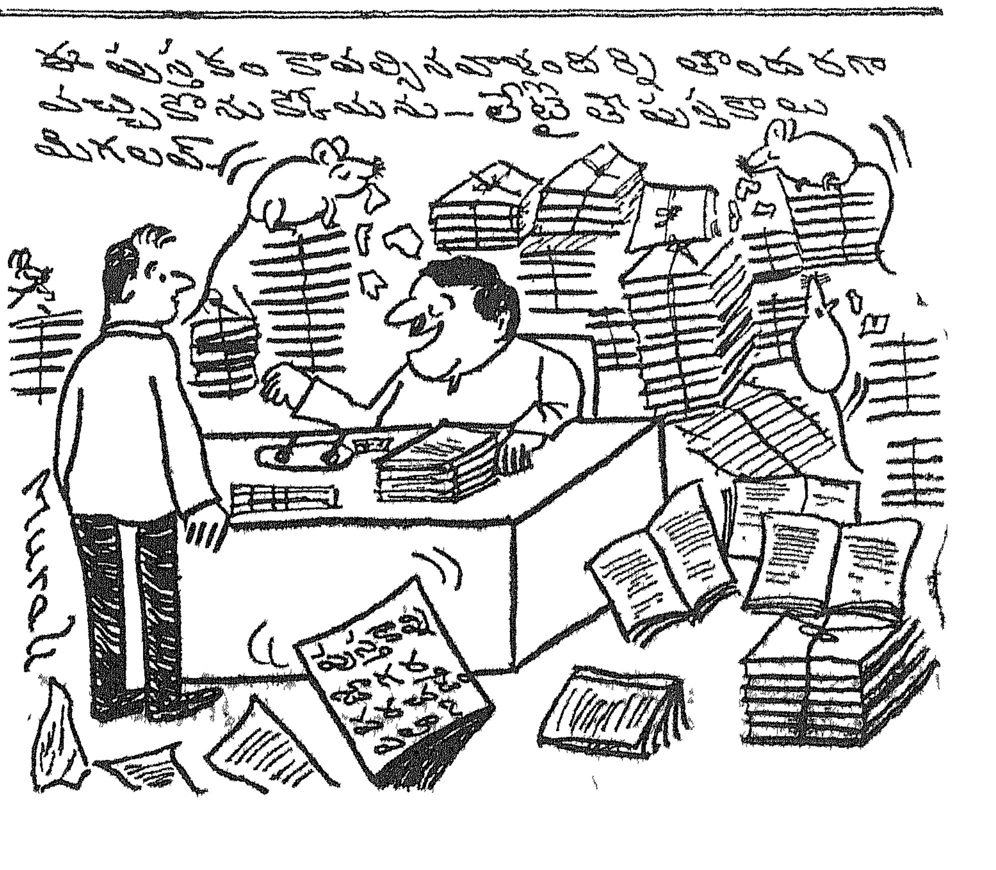

కట్టుకొని, నేలచూపులు చూస్తూ, గౌరవం నిండిన కంఠంలో అన్నాడు చిట్టిబాబు!

"మాస్టారూ! మీ ముందు మాట్లాడటానికి ధైర్యం చాలటం లేదు. ఈ నాడు ఈ నేల ఇంతటి వాడి నయ్యానంటే అది కేవలం మీ చలవే, మాస్టారూ!" ఎవరో నా వీపు మీద ఛెళ్ళున కొరడాతో కొట్టినట్టయింది. ఏమిటి? ఏమి టంటున్నాడు వీడు! వారించా లనిపించింది. చిట్టిబాబు చెప్పుకుపోతున్నాడు.

"ఆ క్షణం మీరు నాపై చూపిన నిర్లక్ష్యం, అపహాస్యం, హేళన నాలో పట్టుదల రేపాయి. అంధకారంలో అటువంటి ఆదరించిన పుణ్యమూర్తులు మీరు! అలాంటి మీ దృష్టిలో నే నింత నీచంగా బ్రతకటం నా కిష్టం లేకపోయింది. నిజానికి నేను బద్ధకస్తుడినే; బక్కవాడినే; మొద్దువాడినే. కాని, దేవుడి లాంటి మీరు నాపట్ల చూపిన అనాదరణే నాలో ఆ లోపాన్ని తొలగించి చైతన్యాన్ని వెలిగించింది. ఎప్పటికైనా మీ దృష్టిలో విలువైన స్థానం సంపాదించాలని. . ." ఆనందమో, దుఃఖమో తెలియని భావంతో చటుక్కున ఏడుస్తూ పారిపోయాడు చిట్టిబాబు.

నేను చైతన్యరహితుడినై పోయి కుర్చీ కంటుకుపోయాను. నా అంతరంగంలో జరుగుతున్న అల్లకల్లోలం ఎవరికీ వినిపించదు. నా మనోబుద్ధ్యహంకారాలకి తగిలిన శరాఘాతాలు ఎవరికీ కనిపించవు. చిట్టిబాబు తన మాటల తూటాలతో తూట్లు చేశాడు నా హృదయాన్ని. చిట్టిబాబు పై మాటలనే నిర్లక్ష్యంగా, నిర్భయంగా, గర్వంగా, హేళనగా చెప్పి ఉంటే నాకీ దుస్థితి కలగకపోను. వాడు ఎంత భయభక్తులతో, ఎంత వినయంతో, ఎంత కృతజ్ఞతతో ఆ మాట లన్నాడో అవి అంత వాడిగానూ గుచ్చుకున్నాయి. నాకు జ్ఞానం తెలిసినప్పటి నుంచీ ఈ ఏభయ్యేళ్ళగా నా అంతరంగంలో నిరంతరం అంతరాత్మకు, అహంకారానికి జరిగే సంఘర్షణలో అంతవరకూ ఓడిన అంతరాత్మకు విజయం ప్రారంభమైంది. ఆత్మవంచకుడికి ఆత్మ ముందు నిలబడి జవాబు చెప్పుకోవలసిన పరిస్థితి వస్తే అంత దుస్థితి మరొకటి లేదు, అంతకు మించిన శిక్ష మరొకటి లేదు.

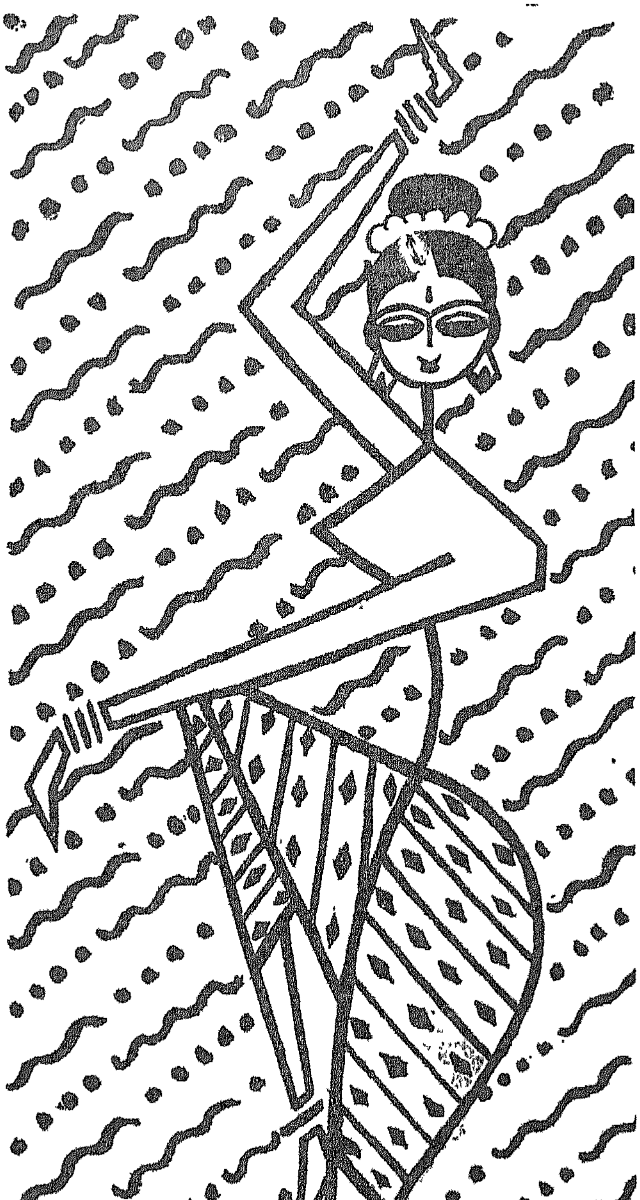

'తధిగిణతోం...'

చిత్రం—వి. లక్ష్మీనారాయణాచారి (కరీంనగర్)

నాకు నేనే చాలా నీచంగా అందరి కన్నా అధఃస్థానంలో ఉన్న పురుగులా అనిపించసాగాను. సృష్టి అంతా హేళనగా నవ్వుతూ చూపిస్తూ కోటి కంఠాలతో— "ఓరి పుణ్యమూర్తి నీవటోయ్! మూర్తీభవించిన మంచితనానివిట? ! దేవుడివిట కూడాను? !" అని అరుస్తున్నట్టుగా చెవుల్లో హోరు ప్రారంభమైంది. ఆ వెటకారానికి తట్టుకోలేకపోయాను.

మహానుభావుణ్ణి పట్టుకొని, "నీవు నీచుడివి" అంటే, అలా అనిపించుకున్నందుకు అత డెంత సిగ్గు పడతాడో, మహానీచుణ్ణి పట్టుకుని మహో నిజాయితీగా— "నువ్వు దేవుడివి, రాముడివి" అంటే అత డంతకు ఏది రెట్లు అంత రంగంతో సిగ్గులో ముడుచుకు పోతాడు.

చివాల్న తల విదిలించాను. లేచి రోడ్డుకు వెళ్ళాను.

"అన్నయ్యా! ఇది కేవలం నువ్వు పెట్టిన భిక్షే! నువ్వు లేకపోతే వాడు పాకీ పనికికూడా పనికివచ్చేవాడు కాదు. నీ వల్ల ఈ వేళ ఇంత వాడయ్యాడు." అంటే కుంచించుకుపోతూన్న నేను తల ఎత్తి సుభద్ర ముఖంలోకి చూడలేక పోయాను. వీధిలోకి పరుగెత్తాను.

"పేరు రాజారావ్ గారు. మన చిట్టిబాబు మేనమామగారు. మన దురదృష్టం కొద్దీ గవర్నమెంట్ ఆఫీసరయ్యారుగానీ, ఉపాధ్యాయులు కావలసినవారు. పరమ మొద్దుగా ఉండే మన చిట్టిబాబు వారి వద్ద శిష్యత్వం పొందే మన స్కూలుకీ, మన ఊరికీకూడా పేరు తెచ్చాడు. స్తబ్దంగా పడి ఉండే కొండరాయికూడా ఆయన శిక్షణలో చైతన్యవంతంగా మారుతుంది." చిట్టిబాబుకు స్కూల్ తరఫున జరిగిన సన్మాన సభలో హెడ్ మాస్టారు నా గురించి చెప్పిన మాటలు. అవి మాటలు గావు; మెత్తని కత్తులు.

అప్పుడు నా ముఖం చూసినవా రెవరైనా నే నేదో పెద్ద యుద్ధంలో ఓడిపోయిన మహారాజా ననుకుంటారు. నీరసంగా కుర్చీలో కూలబడి జేబురుమాలుతో మొహం తుడుచుకుంటూ అను కున్నాను: 'ఓడిపోయాను, సుధాకర్, చిత్తుగా ఓడిపోయాను. చచ్చి స్వర్గాన ఉన్న నీ చేతిలో, చిట్టిబాబు రూపంలో వచ్చిన నీ చేతిలో చిత్తుగా— ఇంక జీవితంలో కోలుకోలేనంతగా— దెబ్బ తిన్నాను. నా అహంకారం మంచి చేతిలో వంచించబడింది.' ★